

חולין מב

משה שווערד

1. ספר תורת חיים על חולין דף מב/א

נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת תימא אמאי לא קתני ניקב הוושט ונפסק הגרגרת כדקתני בכולהו ניקב קרום של מוח וכו' נפסק החוט וצ"ל משום דהנך תרתי מקום שחיטה ניהו לכך נקט בהוה הך לישנא דקאי אתרתי פירקי קמאי דאיירי בשחיטת וושט וגרגרת וקתני השתא דנקובתו ופסוקתו טרפה ולהכי נקט בהוה לשון דבקות ואשמעינן דאף על גב דמקום שחיטה הוא לא הוי נבלה אלא טרפה והיינו משנה ראשונה קודם שחזר בו רבי עקיבא כדאמרין בפרק השוחט ולהכי נקט ופסוקת הגרגרת בוי"ו כיון דלענין שחיטה שייכי להדידי אע"ג דתרי מיני טרפות ניהו:

2. חדושי הר"ן על חולין דף מב ע/א

רמז לטרפה מניין דכתיב ובשר בשדה טרפה לא תאכלו. כלומר דאע"ג דדרשינן מיניה דבשר קדשים שיצא חוץ למחיצתו פוסל, משום דקרא ה"ק ובשר בשדה טרפה כלומר שיצא חוץ למחיצתו הרי הוא כטרפה וכדאיתא בהדיא בריש פרק בהמה המקשה:

3. ספר חתם סופר על מסכת חולין דף מב/א

אמר ר"ל רמז לטרפה מן התורה מנין, וקמתמה רמז לטרפה מנין הא כתיב ובשר בשדה טרפה לא תאכלו. כ' רש"י אע"ג דדרשינן מיניה בשר קדשים שיצא חוץ למחיצתו וכו', וכ"כ הר"ן. ותימא בעיני איך יעלה על הדעת דעיקר קרא אבשר שיצא חוץ למחיצתו עד שהוצרך לזה האריכות. והיה נ"ל לומר דהא קרא קאמר בשר בשדה היינו שיצא חוץ למחיצתו הרי היא כטרפה שאינו לה שוב היתר כדלקמן ס"ח ע"ב. וא"כ ע"כ כבר נרמז במקום אחר שטרפה אסורה דקאמר הכא קרא דבשר בשדה הוא כטרפה שאסרתו לך במקום אחר ושפיר קאמר ר"ל רמז לטרפה מנ"ל ולא מתמה ש"ס מיד. ע"כ נזהר רש"י וכו' דלא כן הוא אלא עיקר קרא ב' לאוין ניהו בשר בשדה לא תאכלו וטרפה לא תאכלו כמ"ש תוס' לקמן ק"ב ע"ב ד"ב אכל וד"ל ר' יוחנן וכו', ע"ש, ושוב מדסמכו הני לאוין ילפינן בשר בשדה מטרפה שאין לו היתר אבל לעולם טרפה מפורש בהאי קרא ושפיר מתמה ש"ס:

4. חדושי הר"ן על חולין דף מב ע/א

אלא רמז לטרפה שאינה חיה מנין. פי' דאי טרפה חיה או אינה חיה נפקא מינה לספק טרפה למ"ד חיה אסורה לעולם ולמ"ד חיה כל ששהתה שנים עשר חודש מותרת שבידוע שלא היתה טרפה קודם לכן, ומ"ה בעי למ"ד אינה חיה שהוא מתיר אותה לאחר י"ב חדש מנא ליה דילמא י"ח טרפיות אגמריה רחמנא למשה שיהו אסורות אע"פ שהן חיות, והא דאמרין למ"ד טרפה חיה מנא ליה לאו דוקא מנא ליה דאדרבה מ"ד טרפה אינה חיה דנפיק מיניה קולא עליו להביא ראיה ומאי עביד ליה הוה ליה למימר, אלא דמשום דמאן דס"ל חיה לא דחי ליה בלחוד לקרא דזאת החיה דאדרבה מיניה מייתי ראיה קאמר מנא ליה, וכן דרך התלמוד בהרבה מקומות שכשהוא מקשה מרגיש בתירוץ ועושה הקושיא על דרך התירוץ, וכ"ת תינח הכא אבל במסקנא דאמרין אלא טרפה חיה מנ"ל נפקא ליה מאידך תנא דבי ר' ישמעאל לא הוה לי' למימר מנ"ל דהא התם לא מפיק לה למילתיה מאן דסבר טרפה חיה מקרא דזאת החיה והוה ליה למימר מאי עביד ליה, י"ל דמשום דמ"ד טרפה חיה לא מצוי למדחי כלל לקרא דזאת החיה אי לאו דנפקא ליה מקרא אחרינא דטרפה חיה מ"ה קאמר מנא ליה כלומר דאי לא נפקא ליה מדוכתא אחרינא ע"כ אית ליה למידרש חיה אכול שאינה חיה לא תיכול, וא"ת והיאך נחלקו חכמי ישראל בדבר שאפשר לעמוד עליו ויהוה את הטרפות י"ב חדש לראות אם הם חיות אם לאו, י"ל שכבר שיהו מהן הרבה ולא היו מתקיימת ואפ"ה מי שהיה אומר טרפה חיה מדרך קבלתו או מדרך חכמתו לא היה חוזר בו שהיה יכול לומר במקרה מתה ולא שהחולי גרם לה או שהיה תולה ואומר אלו היה טבעה חזק היתה מתקיימת:

5. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ד הלכה ו

האוכל כזית מבשר בהמה או חיה או עוף טהורים שנטרפו לוקה שנאמר ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו...

6. מגיד משנה הלכות מאכלות אסורות פרק ד

... ומ"ש שם ובהרבה מקומות שהטריפות הל"מ הענין כך הוא שמן התורה למדנו שהטריפה אינה חיה לפי שענין הכתוב הוא בשר שנטרף ועדיין הוא חי אלא שסופו למות מחמת טרפותו ולהיות נשלך לכלב כמו שהוכיח רבינו אבל לא נתבאר בכתוב הדברים הטורפים ומביאים לידי מיתה ונאמרו למשה מסיני ומקובלות בידינו. נמצא שעיקר הדבר מפורש בתורה ופירוש פרשיו הלכה למשה מסיני וזה ברור ופשוט. וכבר יצא לנו לרבינו מזה דבר חדש כתבו פו"ה מהלכות שחיטות יתבאר שם:

7. רמב"ם הלכות שחיטה פרק ה הלכה א

כבר ביארנו בהלכות איסורי מאכלות שהטרפה האמורה בתורה היא הנוטה למות, ולא נאמר טריפה אלא שדבר הכתוב בהוה כגון שטרפה ארי וכיוצא בו ושברה ועדיין לא מתה.

8. מגיד משנה הלכות שחיטה פרק ה הלכה א

כבר ביארנו בהלכות וכו'. כבר הרויב הרב ז"ל בפ"ד מהל' איסורי מאכלות הדיבור בזה ולפיכך סמך כאן על מה שכתב שם. וכבר נתבאר שם פירוש דבריו שהם בנויים על המדרש האמור במכילתא ובשר בשדה טרפה אין לי אלא בשדה בבית מנין אמרת נבלה וטריפה הקישן הכתוב מה נבלה לא חלק בין בבית בין בשדה אף טרפה כן הא מה ת"ל ובשר בשדה טרפה דבר הכתוב בהוה. פ' אלו טרפות אמרו כל שאין כמות חיה טריפה. ואסיקו בגמרא סימן לטריפה י"ב חודש. ודע כי מה שהוזכר בהרבה מקומות שהטריפה הללמ"מ אמת הוא שמה"ת למדנו שהטריפה אינה חיה אבל פרטי הטריפות לידע איזו היא הממיתה ואיזו היא שאינה ממיתה לא נתבאר בפירוש בתורה אלא נאמרו למשה על פה כשאר תורה שבע"פ שהיא נקראת קבלה. והוי יודע שכל מה שהיא הללמ"מ אין הפרש בו לשאר הדברים הבאים בתורה בפירוש לענין להלוך בספקו להתמיר בשל תורה:

9. ספר פנים יפות על ויקרא פרק יא פסוק ב

זאת החיה וגו', פירש"י מלמד שהיה משה אוהו בחיה ומראה אותה לישראל זאת תאכלו וזאת לא תאכלו, ובמס' חולין דף מ"ב תנא דבי ר' ישמעאל זאת החיה אשר תאכלו מלמד שתפס הקב"ה מכל מין ומין והראה לו למשה, צריך להבין כיון שאמר לו סימני טהרה מעלה גרה ומפרים פרסה מה הוצרך להראות לו, דע"כ אין בסימנים אילו שום ספק דאל"כ מאי יספיקו ראייתו לדורות. ונראה דלפי מאי דק"ל [ברכות ו.] טמא הנולד מן הטהור טהור, טהור שנולד מן הטמא טמא, א"כ אף דלדורות לא היישנו כשרואין סימני טהרה שמא נולד מן הטמא משום דסמיכין ארובא, אבל לפני הקב"ה אין ספק והודיע להם באותה שעה הנולדים מן הטהורים אף בלא סימני טהרה, והנולדים מן הטמאים אע"פ שיש להם סימני טהרה וכיון שהודיע הקב"ה למשה הוצרך להודיע לישראל: אך נראה דיש לפי רש בזה מ"ש מכל הבהמה אשר על הארץ, מפני שבואי **א"א לומר שהראה הש"י למשה בסיני בהמות ממש**, דהא כתיב [שמות יט, יג] אם בהמה אם איש לא יחיה וכ"ש באוהל מועד, אלא הענין הוא כמ"ש במחצית השקל [תנחומא תשא, ט] שהראהו הקב"ה למשה מטבע של אש, וכן גבי מנורה אמרו [מנחות כט.] מנורה של אש **וכן הוא בזה שהראהו דוגמתם**, ואפשר שהוא שורש חיותו למעלה לכך אמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ.

10. ספר חדושי אגדות חלק רביעי עמוד צד - מסכת חולין

מלמד שתפס הקב"ה מכל מין ומין וכו'. לא שהיו קשים כל כך להבין חיות טהורות וטמאות, דהא הכתוב מפרש בפ' איזה מין טהור ואיזה מין טמא. **רק מפני שהש"י הראה למשה כל דבר בטעם שלו**, ואילו סימני בהמה טהורה, אע"ג שיש סימנים איזה טהורה ואיזה טמאה, מכל מקום דבר זה אינו עיקר הטעם, **שאינו הטעם שהבהמה היא טהורה בשביל שיש לה מפרסת פרסה, דלמה בשביל כן טהורה. ואין הבהמה טמאה בשביל שאין לה מפרסת פרסה, אבל דבר זה סימן בלבד**. והש"י היה רוצה להראות למשה עיקר הדבר מצד עצמו, ולפיכך תפס כל מין ומין, **כלומר זהו טהור כי הטהרה תולה במה שהיא זה המין שאינו מרוחק מן הש"י התופס אותו**, והטומאה תולה במה שזה המין הוא מרוחק מן הש"י התופס אותו. **ודבר זה טהרה בעצם וטומאה בעצם, ולא בשביל הסימנים שאינו רק סימן בלבד, אבל עיקר הטעם מה שהמין מרוחק מן הש"י**, ועוד תדע כי הדבר כמו זה דכתיב (ויקרא י"א) להבדיל בין הטמא ובין הטהור הוא ניכר עד שהוא נבדל מן האחר לגמרי, ולכך אמר שתפס הש"י כל מין ומין והראה לו עד שנבדל זה מזה וזה נכון:

11. ספר בניהו בן יהוידע על חולין דף מב/א

מלמד שתפס הקב"ה מכל מין ומין והראה לו למשה ואמר לו זאת אכול וזאת לא תאכל. המאמר הזה יפלא מאד למה תפס מין ומין יאמר בהמה פלונית אכול ובהמה פלונית לא תאכל, ועוד היכן תפסם בשמים או בארץ... **כלומר שתפס הנפשות של כל מין ומין מבעלי חיים והראה לו למשה שמותם ברוח הקודש באין אומר ואין דברים, שלא הוזכר לו שמותם בפירוש אלא אמר לו זאת אכול וזאת לא תאכל, והיינו שלא רצה הקב"ה לקרא אותם בשמותם יען כי קריאת השם הוא עושה תיקון וביטוי, וכמ"ש רבינו ז"ל בשם זוהר הקדוש ובשם הרמב"ן ז"ל, ואם היה קורא אותם בשמותם היו נתקנים ונבררים בידי שמים, ורצה הקב"ה שיהיה תיקונם וברורם ע"י בני אדם לזכותם...**

12. רמב"ם הלכות שחיטה פרק י

הלכה יב: ואין להוסיף על טריפות אלו כלל, שכל שאירע לבהמה או לחיה או לעוף חוץ מאלו שמנו חכמי דורות הראשונים והסכימו עליהן בבתי דיני ישראל אפשר שתחיה, **ואפילו נודע לנו מדרך הרפואה שאין סופה לחיות**. **הלכה יג: וכן אלו שמנו ואמרו שהן טריפה אף על פי שיראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינן ממיתין ואפשר שתחיה מהן אין לך אלא מה שמנו חכמים שנאמר על פי התורה אשר יורוך**

13. תוספות רא"ש על חולין דף מב/ב

ואמר רב יהודה וכן לטרפה. רב יהודה דייק מסיפא דקתני גבי גולגולת ב"ש אומרים מלא מקדה וב"ה אומרים כדי שינטל מן החי וימות אלמא דבשיעור מיתה תליא מילתא ולהכי חשיב דרב יהודה בהדי משניות דבסג"ר משום דמתני' דייק לה ולא חשיב לה בהדי שב שמעתא כדחשיב מילתא דרב עירא ואע"ג דאמתניתין איתמר. וא"ת אמאי לא פריך נמי והאיכא גולגולת כיון דעיקר מילתא דרב יהודה מגולגולת קא דייק, **ונראה לר"ת דוכן לטרפה קאי אגולגולת דאדם ומיירי שניקב קרום העליון ולא התחתון, ובהמה שקרום התחתון רך מיטרפא בנקיבת העליון בלא פחיתת הגולגולת כי התחתון עומד ליפסק אבל באדם שקרום התחתון חזק לא מיטרפא בנקיבת העליון בלא פחיתת הגולגולת והכא איכא טעמא לחלק בין טרפות דאדם לטרפות דבהמה אבל בכל שאר מיני טרפות שוין:**

14. חידושי הרמב"ן מסכת גיטין דף נו עמוד ב

הא דאמרינן באגדה וניקר במוחו שבע שנים. מעשה נסים נעשו לו לרעה, שהרי ניקב קרום של מוח טריפה וטריפה אינה חיה, ויש מי שכתב שהוא בדוק אצלו דניקב קרום של מוח באדם אינו טריפה ומוליד ומשביח **ואין כל י"ח טריפות שבבהמה באדם אלא יש מהן.**

15. תוספות מסכת בבא קמא דף נא עמוד א

נעביד פחותה מעשרה - והשתא מדמה טריפות דאדם לטריפות דבהמה וכן באלו טריפות (חולין דף מג. ושם) ומייתי ראייה מאיוב וקשה לר"ת דמחלק ביניהם.

16. רש"י מסכת מכות דף ז עמוד א

אם תמצא לומר שלם הרג - שיאמרו בדקוהו לאחר מיתתו מכל שמונה עשרה טריפות.

ספר בניהו בן יהוידע על חולין דף מב/א

מלמד שתפס הקב"ה מכל מין ומין והראה לו למשה ואמר לו זאת אכול וזאת לא תאכל. המאמר הזה יפלא מאד למה תפס מין ומין יאמר בהמה פלונית אכול ובהמה פלונית לא תאכל, ועוד היכן תפסם בשמים או בארץ. ונ"ל בס"ד על פי מ"ש רבינו האר"י ז"ל בשער טעמי המצות פרשת עקב בסוד הכתוב [בראשית ב' כ'] ויקרא האדם שמות לכל הבהמה וגו', כי ענין קריאת השמות אינו אלא תיקון ממש, וכמבואר בזוהר ראה קראתי בשם בצלאל [שמות ל"א ב'], וכמ"ש הרמב"ן ז"ל בביאורו על התורה בפרשת בראשית על פסוק ויקרא אלקים לאור יום, ויקרא אלקים ליבשה ארץ, והענין הוא כי הוא בירר כל חלקי נפשות בעלי חיים כולם שהיו בסיגים, וזהו הטעם של קריאת השמות שקרא אדם הראשון לבהמה ולחיה ולעופות כי בקריאתו שמות להם עשה להם תיקון, וזה הטעם שנאסר לאדם הראשון אכילת בשר בעלי חיים, כי האכילה היא לצורך הבירור כדי לברר הטוב שבמאכל ההוא ולהעלותו מן הקליפה והסיגים שמעורב בהם, וכבר היו כל הבעלי חיים מבוררים כשקרא להם שמות, ולכך לא הותרו לו באכילה, וזוהו תבין גדולת אדם הראשון קודם שחטא: והנה אחר שחטא אדם הראשון חזרו כל הבחינות להתקלקל, שבחינת נשמות בני אדם ובחינת נפשות בעלי חיים אשר שתי בחינות אלו היו מבוררים כבר, חזרו וירדו בעמקי הקליפות ונתערבו עם הסיגים והקליפות טוב ברע כבתחלה קודם שהובררו, ועד נח ובניו לא היה בהם כח לברר הבעלי חיים ע"י אכילה, ובבא נח ובניו דכתיב ביה [בראשית ו' ט'] איש צדיק וכו' הותר לו אכילת בעלי חיים אשר נתקלקלו בחטא אדם הראשון והיו צריכין להתברר ע"י אכילה והיו נח ובניו ראויים לבררם ע"י אכילתם ומאז ואילך הותר אכילת הבשר כמ"ש [שם ט' ז'] כירק עשב נתתי לכם את כל וכו': אבל דע דאע"פ שאנחנו מבררין אותם ע"י אכילה וחזרין להיות חלק אבר האדם ממש, עם כל זה אין מתבררין בגמר הבירור הראוי להם, שאין האכילה בירור גמור ככל צורך מדרגתם כמו שהיה ע"י אדם הראשון קודם שחטא, ולא עוד אלא שאין בנו כח לברר אפילו זה הבירור הגרוע אלא בבהמות הטהורות אשר הקדושה שבהם מרובה על הקליפה אבל מן הבהמות הטמאות אין בנו כח לברר כלל ועיקר, ולכן נאסרו באכילה כי לא די שלא יוכל האדם לבררם ע"י אכילתו אלא שאדרבה תתאחז קליפת הטומאה המעורבת בהם ותתדבק באדם האוכל אותם ויסתלק ממנו כל הקדושה אשר בו, עכ"ד זלה"ה ע"ש: עתה בדברים היקרים הנפלאים האלה בין תבין מאמר רז"ל הנזכר לנכון, דאמרו מלמד שתפס הקב"ה מכל מין ומין כלומר שתפס הנפשות של כל מין ומין מבעלי חיים והראה לו למשה שמותם ברוח הקודש באין אומר ואין דברים, שלא הוזכר לו שמותם בפירוש אלא אמר לו זאת אכול וזאת לא תאכל, והיינו שלא רצה הקב"ה לקרא אותם בשמותם יען כי קריאת השם הוא עושה תיקון ובירור, וכמ"ש רבינו ז"ל בשם זוהר הקדוש ובשם הרמב"ן ז"ל, ואם היה קורא אותם בשמותם היו נתקנים ונבררים בידי שמים, ורצה הקב"ה שיהיה תיקונם וברורם ע"י בני אדם לזכותם, דהא אפילו אדם הראשון עשה להם תיקון ובירור בקריאת השמות, וכמ"ש רבינו זלה"ה, וכל שכן אם היה קורא אותם הקב"ה, על כן מה עשה תפס נפשות של כל מין ואמר לו זה אכול וזה לא תאכל, וכאשר כתב משה רבנו ע"ה את שמותם, בתורה של הטהורים ושל הטמאים נגלו אליו שמות כל אחד ואחד ברוח הקודש ולא יצא דבור מפיו יתברך בקריאת שמותם אלא כיון ברוח הקודש שאותם בעלי חיים שאמר לו הקב"ה אכול כך וכך שמותם, ואותם בעלי חיים שאמר לו לא תאכל כך וכך שמותם, ודבר זה יש לו הכרח גדול מדברי רבינו ז"ל שהביא מזוהר הקדוש ומן הרמב"ן ז"ל דבקריאת שמות שקורא הקב"ה עושה בירור ותיקון, וכמ"ש על פסוק ראה קראתי בשם בצלאל ופסוק ויקרא אלהים לאור יום, ויקרא אלקים ליבשה ארץ וכנזכר לעיל, ודברים ברורים לנכון בעזה"י: